LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Palveluosasto / Markkinayksikkö
Päivi-Maria Virta

1.2.2019

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Jatkokirjelmä UJ 38/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmään U 63/2016 vp eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Otsikkoasiassa mainitun valiokuntakuulemisen yhteydessä asiantuntijoille esitettiin kysymyksiä ehdotukseen liittyen. Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa niihin siltä osin kuin ne liittyvät erityisesti liikenne- ja viestintäministeriön toimialaa. Kysymyksenä esitettiin muun muassa, miten ehdotettu sääntely vaikuttaisi start up-yritysten toimintaan ja onko niiden mahdollista varautua ehdotetusta sääntelystä aiheutuviin velvoitteisiin? Lisäksi tiedusteltiin, vakiinnutettaisiinko sääntelyllä mm. Facebookin asema sekä sulkeeko vai avaako sääntely markkinoita.

Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa, että verkkoalustoilla on yhä suurempi rooli digitaalisessa toimintaympäristössä. Politiikkatoimien tulisi tukea alustatalouden myötä kasvavia liiketoimintamahdollisuuksia. Viranomaisten tulisi niin ikään aktiivisesti edistää uusien palvelumuotojen leviämistä ja tukea jakamistalouteen liittyvää yrittäjyyttä. Talouden dynamiikalle sekä sen uudistumis- ja innovaatiokyvylle huonoin vaihtoehto voisi olla se, että alustojen erityissääntelystä muodostuisi jäykistävä este uusien liiketoimintamallien kehittämiselle. Myös EU:n komission tavoitteena on digitaalisten sisämarkkinoiden luominen, jossa syntyisi sellaisia eurooppalaisia alustoja, jotka pystyisivät kilpailemaan USA:n ja Aasian alustajättien kanssa. Uudenlaisen alustoihin perustuvan yritystoiminnan synnyttäminen on myös Suomen hallitusohjelman tavoitteena.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kyseenalaisena edistävätkö tekijänoikeusdirektiivin uudistamiseen liittyvät ehdotukset datatalouden kehitystä ja uusien liiketoimintamallien syntyä. Ministeriön näkemyksen mukaan ehdotuksilla voi olla merkittäviä vaikutuksia eurooppalaisten yritysten toimintaedellytyksille. Mm. ehdotettu artikla 13 edellyttäisi, että alustapalvelun tarjoaja estää etukäteen tekijänoikeutta loukkaavaan aineiston leviämisen palvelussa. Käytännössä tämä tarkoittaisi suodatusvelvollisuuden asettamista, mikä on sähkökauppadirektiivissä kielletty. Sääntelyä sovellettaisiin ehdotuksen mukaan suuria määriä teoksia tallentaviin palveluntarjoajiin. Ehdotuksen perusteella epäselväksi jää, millaisia teosmääriä edellytetään, että velvoite tulee sovellettavaksi. Säännökseen liittyvällä oikeudellisella epävarmuudella voi olla vaikutuksia mm. start up-yritysten halukkuuteen aloittaa liiketoimintaa sekä yritysten innovointikannustimiin.

Facebookilla, Googlella ja muilla alustajäteillä on lähtökohtaisesti paremmat edellytykset kalliiden ja erityisiä teknisiä ratkaisuja vaativien sisällön tunnistamis- ja suodatusjärjestelmien käyttöön otolle kuin pienemmillä toimijoilla. Liikenne- ja viestintäministeriöllä olevan tiedon mukaan tunnistamis- ja suodatusjärjestelmät ovat pääsääntöisesti amerikkalaisten yritysten omistuksessa yksinoikeudella (Audible Magic, Google), millä voi olla vaikutuksia eurooppalaisten yritysten toimintaedellytyksille. Tekijänoikeussääntelyyn ja muihin alustoja koskeviin aloitteisiin varautuminen vaatii paitsi teknistä myös oikeudellista asiantuntemusta, jonka hankkiminen toimintaansa vasta aloittelevalle toimijalle voi olla haasteellista. Kyseenalaista on, purisiko ehdotettu sääntely niihin toimijoihin, joihin sen on tarkoitettu purevan eli suuriin alustajätteihin. Sen sijaan sääntelyllä voi olla merkittäviä vaikutuksia eurooppalaisten alustatoimijoiden liiketoimintamahdollisuuksille ja EU:n sisämarkkinoiden toimivuudelle kokonaisuudessaan.

Liikenne – ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota asiantuntijalausunnossaan esille nostamaan ristiriitaan sähkökauppadirektiivin (2000/31/EY) tavoitteiden ja vastuuvapaussääntelyn kanssa. Sähkökauppadirektiivin tavoitteena on edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa varmistamalla tietoyhteiskunnan palvelujen vapaa liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä. Sen tarkoituksena on myös poistaa oikeudellista epävarmuutta sen osalta, missä määrin jäsenvaltiot voivat rajoittaa toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevia palveluja. Nyt ehdotettu tekijänoikeussääntely voi vesittää näiden tavoitteiden toteutumista. Epäselvää on, missä määrin ehdotettu tekijänoikeussääntely edistäisi sisämarkkinoiden toimivuutta ja markkinoiden avaamista. Sääntelyehdotus, jossa mm. sovellettava laki on avoinna, voi johtaa siihen, että alustojen tulee soveltaa erilaista lainsäädäntöä riippuen siitä, missä maassa palvelua tarjotaan, minkä lisäksi erilaiseen sisältöön soveltuisivat erilaiset säännökset.

Ehdotuksen perusteella epäselväksi jää myös sen suhde EU-asetuksella (2015/2120) turvattuun Internetin avoimuuteen eli verkkoneutraliteettiin. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että operaattorit kohtelevat internetliikennettä tasapuolisesti ja että käyttäjien oikeus avoimeen internetiin toteutuu. Verkkoneutraliteetin periaatteen mukaisesti operaattorin on lähtökohtaisesti kohdeltava kaikkea internetliikennettä samalla tavoin. Operaattori ei yleensä saa esimerkiksi rajoittaa liikennettä tiettyihin internetosoitteisiin tai kohdistaa rajoituksia tietyn tyyppiseen liikenteeseen. Asetuksen perusteella internetliikennettä voi rajoittaa ainoastaan poikkeuksellisesti. Verkkoneutraliteettisääntelyllä pyritään estämään sensuurirakenteiden syntymistä. Samojen periaatteiden voidaan katsoa olleen myös sähkökauppadirektiivin taustalla. Ehdotetulla tekijänoikeussääntelyllä voi olla vaikutuksia internetin avoimuuden toteutumiselle.